

MALTA

**QORTI CIVILI
PRIM' AWLA**

**ONOR. IMHALLEF
PHILIP SCIBERRAS**

Seduta tat-8 ta' Frar, 2006

Citazzjoni Numru. 1346/1997/1

**Joseph Grech; u b' digriet tat-18 ta' Settembru 2005 l-
atti gew trasfuzi f' isem Mario Grech u Catherine
Galea u dan wara li l-attur miet fil-mori tal-kawza.**

Vs

**Charles Sciberras ghan-nom u in rapprezentanza ta'
Visa Travel Limited**

Il-Qorti;

Rat l-Att ta' Citazzjoni pprezentat fit-13 ta' Gunju 1997 li
bih l-attur premessi d-dikjarazzjonijiet necessarji u
moghtija l-provvedimenti opportuni;

Premess illi l-attur akkwista l-vettura BAB - 885 minghand
Andre Previ li introducih mas-socjeta` konvenuta sabiex
jkun jista' jassikura l-vettura msemmija;

Kopja Informali ta' Sentenza

Premess illi l-attur hallas s-somma ta' erba' mitt lira maltin (LM400.00) permezz ta' *cheque* datat 10 ta' Lulju 1997 sabiex is-socjeta` konvenuta setghet tassigura l-vettura akkwistata mill-attur b' assigurazzjoni tat-tip *fully comprehensive*;

Premess illi s-socjeta` konvenuta hallset bl-istess *cheque* lis-socjeta` Colour Chart Co Ltd liema *cheque* gie msarraff fl-24 ta' Lulju 1996;

Premess illi l-istess socjeta` konvenuta pprezentat lill-attur certifikat ta' l-assicurazzjoni li jkoprih mill-21 ta' Marzu 1996 sat-28 ta' Frar 1997;

Premess illi l-attur kien involut f' incident stradali fil-25 ta' Awissu 1996 ghall-habta tal-5:30 ta' filghodu fejn il-vettura tieghu soffriet danni konsiderevoli u giet iccertifikata *beyond economical repair* kif jista' jidher minn *survey* maghmul minn John Callus;

Premess illi meta l-attur fil-5 ta' Settembru 1996 mar jgharraff lil Commercial Union Insurance gie mgharraff li s-socjeta` konvenuta qatt ma kienet gharfithom b' din l-assicurazzjoni u meta l-attur ipprezentahom ic-certifikat fil-pussess tieghu gie mitlub ihallih ghandhom u ghaldaqstant l-attur inghata fotokopja ta' l-imsemmi certifikat li gie anness ma' l-att tac-citazzjoni;

Premess illi l-konvenut ipprova jiggustifika n-nuqqas lampanti tieghu u sahansitra mar jispezzjona l-vettura fejn tinstab ghand it-Topcar Garage sabiex jikkunsidra jaghmel tajjeb ghad-danni sofferti mill-attur;

Premess illi l-attur interpella lis-socjeta` konvenuta sabiex thallas id-danni konsiderevoli sofferti minnu, is-socjeta` konvenuta baqghet inadempjenti;

Talab ghalhekk l-attur lil din l-Onorabbli Qorti sabiex:-

1. Tiddikjara u tiddeciedi li s-socjeta` konvenuta kienet unikament responsabbli, kif kienet obligat ruhha li

Kopja Informali ta' Sentenza

taghmel, sabiex tassikura l-vettura ta' l-attur b' polza ta' l-assikurazzjoni tat-tip *fully comprehensive*;

2. Tillikwida d-danni sofferti mill-attur okkorendo bl-opera ta' periti nominandi;

3. Tikkundanna lis-socjeta` konvenuta thallas lill-attur in linea ta' danni l-ammont hekk likwidat;

Bl-ispejjez ta' l-ittra bonarja tas-17 ta' Ottubru 1996 u bl-imghax legali mid-data tas-sentenza kontra s-socjeta` konvenuta;

Rat id-dikjarazzjoni guramentata ta' l-istess attur, il-lista tax-xhieda minnu indikati u l-elenku tad-dokumenti esebiti ma' l-att tac-citazzjoni;

Rat in-Nota ta' l-Eccezzjonijiet tal-konvenut *nomine*, ipprezentata fit-8 ta' Mejju 1998 li permezz taghha huwa eccepixxa:-

Illi huwa mhuwiex responsabbli ghad-danni pretizi u dan minhabba ragunijiet u konsiderazzjonijiet legali u fattwali li johorgu mid-dikjarazzjoni u kif ser jirrizulta fil-kors tat-trattazzjoni tal-kawza;

Salvi eccezzjonijiet ohra;

Rat id-dikjarazzjoni guramentata ta' l-istess konvenut *nomine* u l-lista tax-xhieda minnu indikati;

Rat id-digriet tat-3 ta' Marzu 2000 li permezz tieghu giet nominata l-Assistent Gudizzjarju Dr. Anna Caruana biex tisma' l-kontro ezamijiet u l-provi li kien fadal;

Rat l-Affidavits u d-dokumenti esebiti u t-traskrizzjonijiet tax-xhieda moghtija;

Kopja Informali ta' Sentenza

Rat in-nota ta' sottomissjonijiet ipprezentata mill-atturi fil-15 ta' Dicembru 2005, kif ukoll dik tal-konvenut *nomine* pprezentata fit-18 ta' Jannar 2006;

Rat l-atti kollha tal-process;

Ikkunsidrat:

L-azzjoni prezenti istitwita mill-attur hi wahda tendenti ghar-rizarciment tad-danni minnu subiti b' rizultat ta' l-operat illecitu tal-konvenut *nomine* fil-konfront tieghu;

L-attur jghid li hu xtara minghand Edward Previ vettura tal-marka Peugeot 306 Numru ta' Registrazzjoni BAB – 885. Din il-vettura kienet assicurata b' polza "Third Party, Fire and Theft" mas-socjeta` assicurattiva Commercial Union tramite s-socjeta` konvenuta, sub-agent, ossija *salesman*, ta' l-imsemmija socjeta` assikurativa. L-attur ried jassikuraha "*fully comprehensive*" u permezz ta' huh irrikorra ghand is-socjeta` konvenuta, li accettat il-hlas tal-*premium* u rrilxxjatlu kopertura ta' assikurazzjoni fis-sens mitlub, effettiva mill-21 ta' Marzu 1996 (fol. 9). Fil-25 ta' Awissu 1996 huwa kien involut f' incident stradali (ara Road Accident Report a fol. 7), izda meta rrikorra ghand is-socjeta` assikurativa din informatu li l-konvenut *nomine* qatt ma kien gharrafha b' din l-assikurazzjoni, u ghalhekk hu safa skopert, u b' hekk bata danni. Skond is-*survey* a fol. 13 il-*pre-accident value* tal-vettura kien ta' sitt elef u hames mitt lira (Lm6500), b' *wreck value* ta' elf u mitejn lira (Lm1200);

Il-konvenut *nomine* jiddefendi ruhu billi jsostni li l-attur ma kienx ghadu mela u ssottoskriva l-*proposal form* meta sehk l-incident. Huwa jsostni li hu l-attur mar ghandu fl-4 ta' Settembru 1996 u ghalhekk ma setax ikun hemm kopertura qabel din id-data. Huwa jiddikjara wkoll li c-

certifikat tal-polza rrilaxxjah ghax l-assigurat precedenti Edward Previ qallu li ried jithallas minghand l-attur xerrej;

Ghall-kompletezza tal-fatti kif johorgu mill-atti probatorji qed jigu senjalati s-segwenti riljievi l-aktar sostanzjali:-

(1) Il-*premium* biex il-vettura tigi assicurata *fully comprehensive* thallas fl-10 ta' Lulju 1996 permezz ta' *cheque* li gie girat mis-socjeta` konvenuta. (Ara kopja *ta-cheque* a fol. 10 u xhieda ta' Edward Previ, fol. 69);

(2) B' ittra taghha datata 6 ta' Novembru 1996 (fol. 11) is-socjeta` konvenuta informat lill-Avukati ta' l-attur illi kien fil-5 ta' Awissu 1996 li giet iffirmata l-*proposal form*. Fiha testwalment jinghad dan: "*on the 5th of August 1996 Mr Grech came to my office completed and signed the form and comprehensive cover started from then as the insurance company accepted cover*". Imsejjah in subizzjoni l-konvenut jafferma li d-data indikata kienet zbaljata in kwantu l-*proposal form* imtliet fl-4 ta' Settembru 1996 (ara dokument a fol. 36). In effetti huwa esebixxa l-kopja tieghu tal-precitata ittra bi tliet korrezzjonijiet fiha (fol. 34);

(3) Jirrizulta li, indipendentement mill-fatt tad-data, u, cjoe, jekk kellhiex tkun l-4 ta' Settembru 1996 jew il-5 ta' Awissu, 1996, is-socjeta` assikuratrici xorta wahda qatt ma kopriet il-vettura b' kopertura *fully comprehensive*. Ara deposizzjoni ta' Steve Conti, Manager Commercial Union a fol. 113 u fol. 130). Fil-fatt dan ix-xhud jghid li l-polza *third party* li kellu Edward Previ giet cancellata fid-9 ta' Settembru 1996;

(4) Ix-xhud Dr. Marisa Attard tac-Centru tal-Financial Services tikkonferma li s-socjeta` konvenuta ma kellha ebda awtorizzazzjoni biex tagixxi ta' *insurance broker* u, inoltre, l-awtorita` biex din topera bhala *sub-agent* kienet giet sospiza fl-1996. Hi tghid ukoll li l-Centru kien irceva bosta ilmenti dwar l-operat tas-socjeta` konvenuta, kompriza dik mill-attur, u dawn gew riferiti lill-

Ufficju ta' l-Avukat Generali ghall-passi opportuni. Ara xhieda taghha a fol. 105;

(5) Jirrizulta li eventwalment ittiehdu proceduri penali kontra l-konvenut personalment ghal diversi reati ta' frodi u misappropriazzjoni (ara dokument ta' akkuza a fol. 98), konkluzi bis-sentenza tat-22 ta' Ottubru 1998 (kopja taghha a fol. 100) fuq ammissjoni ta' l-istess konvenut;

Mill-premessi fatti jidher li l-kawza prezenti ghandha fundament guridiku fid-disposizzjoni kontenuta fl-Artikoli 1031 u 1033 tal-Kodici Civili. Proprju dan ta' l-ahhar jipprovdi li “kull min, bil-hsieb jew minghajr hsieb li jaghmel deni, ghax ikun irid jew b' nuqqas ta' diligenza, ta' prudenza jew ta' hsieb, jaghmel jew jonqos li jaghmel xi haga li biha jikser xi dmir impost mil-ligi, hu obligat ghall-hlas tal-hsara li tigri minhabba f' hekk”;

Similment bhall-Artikolu 1133 Kodici Civili dwar l-obbligazzjonijiet in generali, il-precitat provvediment jitratta minn imputabilita` jew kolpa f' sens ampju, kif distinta f' dolo u kulpa f' mizura stretta. It-tnejn huma konnotati ta' certa mgieba; fid-dolo, dik reprovevoli, fil-kulpa, dik negligenti, traskurat jew b' imperizja. Jinghad fis-sentenza a **Vol. XXIV P I p 388** illi “*a differenza del diritto penale, in diritto civile, delitto e quasi delitto abbracciano qualsiasi azione illecita che leda il diritto altrui diminuendone il patrimonio, ed il danno da essere rifiuto comprende tanto la perdita sofferta quanto il guadagno perduto*”;

Irid jinghad li kemm fid-delitt jew il-kwazi delitt, id-dolo jew il-kulpa jistghu jigu dimostrati permezz ta' fatti u cirkostanzi li minnhom jista' jigi stabbilit in-ness bejn il-kondotta u l-event dannuz. F' certa dottrina akkreditata – ara ad ezempju, **Busnelli “Illecito Civile”** u **Franzoni “Le Obligazioni da fatto illecito”**, Edizione Utet 2004 – jinsab osservat illi l-prova tad-dolo tista' ssir “*mediante*

l'allegazione su fatti o circostanze delle quali si possa desumere la previsione di un certo evento lesivo: la preordinazione fraudolenta o il preciso intento di nuocere da parte del responsabile”;

Opportunement, tajjeb li jigi hawn rilevat ukoll dak li drabi ohra gie osservat in materja ta' apprezzament ta' provi, jigifieri f' kaz fejn “il-konvenut kien issokkomba fil-gudizzju kriminali ghax kien ammetta l-imputazzjoni, dik l-ammissjoni, f' kaz li kellu jsir gudizzju iehor ghad-danni, kienet tikkostitwixxi prova, mhux bhala prova in sedi kriminali estendibbli ghall-gudizzju civili, imma bhala konfessjoni, bl-istess mod kif kienet tkun producibbli bhala prova konfessjoni bil-mitkub maghmula band' ohra, jew anki konfessjoni verbali” (**Kollez. Vol. XLI P I p 744**);

Jista' forsi jigi obbjettat illi s-suddetti principji dottrinali u giurisprudenzjali ma japplikawx fil-kaz tal-kumpanija konvenuta in kwantu socjeta` b' responsabilita` limitata. Dan ma huwiex preciz tant li fir-rigward din il-Qorti, diversament presjeduta, gja kellha okkazjoni toffri l-kummenti taghha u s-soluzzjoni guridika korretta fuq it-tematika in bazi ghall-izviluppi f' pajjizi ohra, senjatament dawk b' sistema tal-*common law*. Ara “**Victor Galea -vs- Marin J. Hili nomine**”, 1 ta' Ottubru 1996. Kemm f' din is-sentenza kif ukoll f' dik l-ohra fl-ismijiet “**John Farrugia et -vs- Perit Joe Ellul Vincenti nomine**”, deciza fl-istess jum, dik il-Qorti enuncjat li “persuna guridika tista' wkoll tigi ritenuta responsabbli civilment ghall-danni konsegwenzjali ghal delitt jew kwazi delitt”. Gja qabel dawn, pero`, fid-decizjoni “**John Bugeja -vs- Giuseppe Maria Vella Gatt proprio et nomine**”, Qorti tal-Kummerc, 11 ta' Dicembru 1975 konfermata in sede Appell fil-31 ta' Jannar 1997, kien inghad b' osservazzjoni ghall-fatti f' dik il-kawza illi “l-agir tas-socjeta` konvenuta kif immexxija mill-konvenut, jammonta ghall-agir, imprudenti u delittwali, u l-mod ta' kif sar id-depozitu tal-flus fil-Bank f' Jersey u l-izbank ta' l-istess flus sabiex jergghu jghaddu fil-pussess ta' l-istess socjeta` konvenuta, meta ma kienx hemm self debitament awtorizzat, jikkostitwixxi delitt aktar serju ta'

misappropriazzjoni da parti tas-socjeta` konvenuta". Ghalhekk dik il-Qorti ghaddiet biex issib lill-konvenut personalment u s-socjeta` konvenuta solidament responsabbli ghar-rifuzjoni ta' l-ammont mitlub mill-attur;

Maghrufa l-fatti u applikati 'l fuq precitati principji u enuncjazzjonijiet rakkolti mill-gurisprudenza, din il-Qorti ffit ghandha dubbji illi l-kondotta tal-konvenut *nomine* fil-konfront ta' l-attur kienet wahda illecita u qarrieqa b' mod mill-aktar palesi u din il-kondotta gabet konsegwenzi dannuzi immedjati lill-attur li sab ruhu minghajr kopertura kontra r-riskju ghad-danni li ssubixxa fl-incident awtomobilistiku li kellu, u ma setax jirkupra minghand l-assikurazzjoni;

Kien ir-rapprezentant ewlieni taghha li emetta c-Certifikat ta' Assikurazzjoni meta ma kienx kwalifikat jew licenzjat li jaghmel dan. L-iskuzanti li hu ghamel hekk biex jakkomoda lil Edward Previ mhux biss mhix accettabbli izda addirittura tirripunja ghall-intelligenza ta' din il-Qorti. Kien hu li zamm ic-*cheque* tal-*premium* u dawru ghall-interessi tieghu. Kien hu wkoll li volontarjament ikkonfessa d-dolozita ta' ghemilu. Dan mhux biss di fronte ghall-attur imma wkoll fir-rigward ta' diversi persuni ohra, kif jidher kjarament mill-att ta' akkuza migjuba kontrih. Il-*modus operandi* tieghu ghalhekk ma jistax ma jikkonfigurax bhala azzjoni delittwuza manifestata minn dik is-*system of conduct* rikonoxxuta mill-gurisprudenza taghna fuq l-istregwa tas-sistema legislattiv Ingliz bhala prova li tattakka l-kredibilita ta' l-imputat. Ara **Kollez. Vol. XXXVII P IV p 1198** u **Vol. XL P I p 376**;

L-accertament ta' din il-kondotta ghandha naturalment influwenza fuq ir-rizarciment tad-danni in kwantu tikkonsentixxi lill-gudikant li jammetti r-reintegrazzjoni patrimonjali ta' l-attur mill-konsegwenza ekonomika ta' l-event dannuz;

Ghad li l-fatti huma distinti minn dawk tal-kaz in ezami, gie ritenut fid-decizjoni a **Vol. XXXIX P II p 707**, b' applikazzjoni ta' l-Artikolu 1033, Kodici Civili, illi meta l-imsejjah fil-kawza kera karozza *self drive* meta l-assikurazzjoni ma kienetx ghadha saret fil-waqt ta' l-incident li fih kien ko-involt il-kerrej, l-iskop ta' l-attur reklamanti l-hlas tad-danni giet b' hekk frustrata. Konsegwentement, dik il-Qorti iddeciediet li l-imsejjah fil-kawza rrenda ruhu solidalment ma' min ikkaguna materjalment dawk id-danni;

Issa ghal dawk li huma danni jirrizulta mis-*survey* (fol. 13) illi l-vettura ta' l-attur giet, b' rizultat ta' l-incident, dikjarata "*beyond economical repair*". F' kaz bhal dan l-attur hu intitolat ghad-differenza bejn il-valur ta' l-istess vettura qabel l-incident (Lm6500) u l-valur taghha wara l-incident ghax dawk huma d-danni li hu sofra. Huwa ma ghandux dritt igieghel lill-konvenut *nomine* jaccetta r-*wreckage* imma din tibqa' tieghu u jkollu dritt jiddisponi minnha u jdahhal il-valur taghha bhala "*wreckage*". Ara "**George Debono nomine -vs- Joseph Bugeja**", Appell Civili, 30 ta' April 1990. F' dan il-kaz ir-*wreck* hu stmat fl-ammonta ta' elf u mitejn lira (Lm1200). Id-differenza allura li ghaliha hu ntitolat l-attur hi hamest elef u tliet mitt lira (Lm5300). Hi din is-somma, flimkien mar-rimbors tas-somma ta' erba' mitt lira li l-attur hallas bhala *premium*, li l-konvenut *nomine* ser jigi kkundannat jirrizarcixxi f' danni lill-attur; b' kollox hamest elef u seba' mitt lira (Lm5700).

Ghal dawn il-motivi;

Taqta' u tiddeciedi l-kawza, billi prevja c-cahda ta' l-eccezzjoni tal-konvenut *nomine* tilqa' t-talba attrici billi fl-ewwel lok tiddikjara li l-konvenut *nomine* hu fi htija ghad-danni subiti mill-attur u dan in bazi ghall-kunsiderazzjonijiet kollha ta' fatt u ta' dritt superjorment esposti. Tilqa' t-tieni talba u tillikwida d-danni fl-ammont ta' hamest elef u seba' mitt lira Maltija (Lm5700). Konsegwentement tilqa' wkoll it-tielet talba u b' hekk

Kopja Informali ta' Sentenza

tikkundanna lill-konvenut *nomine* ihallas lill-attur is-somma
hekk likwidata in linea ta' danni. L-ispejjez gudizzjarji
jibqghu sopportabbli mill-konvenut *nomine*.

< Sentenza Finali >

-----TMIEM-----